



Evropský pilíř sociálních práv

Informační podklad k:

- sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů - Vytvoření evropského pilíře sociálních práv; a
- návrhu Interinstitucionálního vyhlášení evropského pilíře sociálních práv



Obsah:

- Hodnocení z hlediska principu subsidiarity: 3
- Odůvodnění a předmět: 3
- Obsah a dopad:..... 4
- Stanovisko vlády ČR: 5
- Předpokládaný harmonogram projednávání v orgánech EU:..... 5
- Projednávání ve výboru pro evropské záležitosti PS PČR: 6

| | |
|--|---|
| AKTUÁLNÍ VYDÁNÍ: | ŘADA: DOKUMENTY EU |
| Název: Evropský pilíř sociálních práv | Typ řady: interní |
| Zpracoval: Pohl, M. | První vydání řady: říjen 2004 |
| Číslo: Podklad k dokumentům č. 8637/17 a 8693/17 | Frekvence vydání řady: nepravidelná |
| Datum: červen 2017 | Zaměření: Informační podklady k dokumentům EU projednávaným VEZ |
| Klíčová slova: | Jazyk: CZ |
| Pilíř; sociální práva; sociální politika | Vydavatel: Kancelář Poslanecké sněmovny, Sněmovní 4, 118 26 Praha 1 |

PARLAMENTNÍ INSTITUT plní úkoly vědeckého, informačního a vzdělávacího střediska pro Poslaneckou sněmovnu, její orgány, poslance a Kancelář Poslanecké sněmovny, pro Senát, jeho orgány, senátory a Kancelář Senátu. Naše činnosti a produkty uvádíme níže.

| | | | | | |
|-----------------------------------|---|---|--|---|--|
| Oddělení všeobecných studií | STUDIE Srovnávací studie Analytické studie | ODPOVĚDI NA DOTAZ Stručné odpovědi na dotazy členů Parlamentu | VYBRANÁ TÉMATA Studie zpracované k aktuálním problematikám | MONITORING Vybrané hospodářské měnové a sociální ukazatele | MIGRACE Přehled aktualit v oblasti migrace za vybrané období |
| | PŘEHLED SZBP Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU | EUROZÓNA+ Přehled ekonomických událostí v EU | PODKLADY pro zahraničně politická jednání | PŘEDNÁŠKY pro zahraniční delegace, PS, Senát | |
| Oddělení pro evropské záležitosti | STANOVISKA kompatibility nevládních návrhů zákonů s právem EU | KONZULTACE k předkládaným vládním návrhům zákonů | DOKUMENTY EU Výběr z aktů a dokumentů EU zaslaných PS | ZPRÁVY Aktuální agenda v Bruselu | PODKLADY pro jednání výboru na mezinárodní úrovni |
| | INFORMAČNÍ STŘEDISKO Informace o činnosti Poslanecké sněmovny a prohlídky budov | ECPRD Spolupráce s Evropským centrem pro parlamentní výzkum a dokumentaci | PŘEDNÁŠKY pro Poslaneckou sněmovnu, pro školy, veřejnost | INFORMAČNÍ MATERIÁLY o fungování Poslanecké sněmovny, o legislativním procesu | ZÁPISY ze schůzí, seminářů, přednášek, kulatých stolů |

SDĚLENÍ

Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů - Vytvoření evropského pilíře sociálních práv
KOM(2017) 250 v konečném znění, kód Rady 8637/17

NÁVRH INTERINSTITUCIONÁLNÍHO VYHLÁŠENÍ

Návrh Interinstitucionálního vyhlášení evropského pilíře sociálních práv
KOM(2017) 251 v konečném znění, kód Rady 8693/17

- **Právní základ:**
Dokumenty informační povahy.
- **Datum zaslání Poslanecké sněmovně prostřednictvím VEZ:**
3. 5. 2017
- **Datum projednání ve VEZ:**
1. 6. 2017 (1. kolo)
- **Procedura:**
Není projednáváno legislativním postupem, jedná se o dokumenty nelegislativní povahy, které nepodléhají schválení v Radě a Evropském parlamentu. Procedura je ukončena jejich přijetím a předložením těmto institucím.
- **Hodnocení z hlediska principu subsidiarity:**
Hodnocení z hlediska principu subsidiarity se neuplatní, jedná se o dokumenty informační povahy.
- **Odůvodnění a předmět:**
Evropská unie byla od svého počátku zamýšlena především jako ekonomický projekt. Nicméně i přes ekonomické zaměření byla již do Římské smlouvy začleněna sociální ustanovení zejména čl. 119 smlouvy o Evropském hospodářském společenství o rovném odměňování žen a mužů. Taková úprava byla reakcí na obavy o sociálním dumpingu, které měla zejména Francie, jež přijala předpisy zajišťující právě zásadu stejné odměny za stejnou práci. Obávala se, že v podmínkách volného trhu zejména textilní podniky z jiných členských států, které takovouto úpravu nezavedly, by měly konkurenční výhodu spočívající v nižších mzdách žen oproti francouzským podnikům.¹
Cílem výše uvedeného historického exkurzu je ozřejmit skutečnost, že i v samotných počátcích EU existovaly obavy, které ji provázejí po celou dobu její existence a které by mělo zavedení elementů společné sociální politiky bránit (popř. zohlednění vybraných sociálních práv).² Jde především o obavy z tzv. závodů ke dnu, tedy ze sociálního dumpingu či konkurence jednotlivých ekonomik prostřednictvím snižování sociálních standardů, které snižují náklady podniků (tedy nižší daně,

¹ Blíže viz např. Jacquot, S. Transformations in EU Gender Equality: From emergence to dismantling. London: Palgrave Macmillan, 2015.

² Při přípravách Smlouvy o EHS byl Mezinárodní organizací práce zpracován analytický dokument, tzv. Ohlinova zpráva z roku 1956. Ten měl analyzovat, jakým způsobem, popř. zda vůbec, by měla smlouva o EHS sociální politiku zohledňovat. Ze závěrů vyplynulo, zjednodušeně řečeno, že hluboká sociální integrace není v dané době nezbytná, nicméně v některých zvláštních oblastech mohou být společná pravidla sociální politiky přínosem. Jednou z těchto oblastí byla i oblast rovného odměňování. (Blíže viz Report by Group of Experts. Geneva, 1956. Social Aspects of European Economic Co-operation http://staging.ilo.org/public/libdoc/ilo/ILO-SR/ILO-SR_NS46_engl.pdf).

sociální pojistné apod.). Tyto obavy mohou být intenzivnější v souvislosti s rozšířením EU o nové členské státy, kde jsou mnohem nižší sociální či mzdové standardy. Na druhou stranu, jak bylo patrné např. z diskusí nad právní úpravou o vysílání pracovníků, podle názorů některých ekonomů nižší mzdové ohodnocení může být přirozenou a významnou konkurenční výhodou podniků z nových členských států při vstupu na vysoce konkurenční trhy starých členských států. Z historické perspektivy je podle těchto názorů zřejmé, že právě úspěch podniků z nových členských států je základním předpokladem k dlouhodobé konvergenci ekonomik směrem ke starým členským státům EU. Není tak v této souvislosti jednoduché vymezit hranici mezi sociálním dumpingem a důsledky přirozených rozdílů (např. právě mzdových) v postupně se sblížujících ekonomikách. Kromě obav ze sociálního dumpingu čelí některé země eurozóny problémům, které souvisí právě s jednotnou měnou. Jedná se zejména o země, jež své případné ekonomické problémy mohly před přijetím eura řešit prostřednictvím monetární politiky (typicky devalvací), přičemž tuto možnost po přijetí eura již vzhledem k jednotným měnovým pravidlům nemají a musejí se uchýlovat k jiným nástrojům (např. snižování platů a důchodů, omezení sociálních práv), které však mohou mít vliv na sociální stabilitu.³ Samozřejmě, EU a její členské státy čelí i mnoha dalším problémům, které jsou popsány např. v diskusním dokumentu o sociálním rozměru Evropy, shora uvedený popis měl demonstrovat, jaké jsou základní východiska sociální politiky EU a proč byly EU svěřeny členskými státy kompetence v této oblasti.

Pokud jde o obecnou charakteristiku sociálních práv, lze říci, že tato práva mají v ústavních systémech národních států specifické postavení, včetně ne zcela jednotně vyřešené otázky jejich judikovatelnosti. Rovněž i v českých podmínkách se ústavní doktrína k nim nestaví jednoznačně⁴. Zatímco starší právní literatura (ale koneckonců i starší judikatura) má tendenci sociální práva vyjímat z kategorie tradičních lidských a politických práv či svobod a označuje je jako práva 3. generace či práva, která vyžadují pozitivní činnost státu, novější doktrína k sociálním právům přistupuje v podstatě jako k právům, která se od těch tradičních příliš neliší.⁵ V rámci práva EU jsou sociální subjektivní práva zakotvena jak v Listině základních práv EU, tak v chartě o základních sociálních právech pracovníků z roku 1989, přičemž rovněž prostřednictvím primárního práva uznává sociální práva zakotvená v Evropské sociální chartě. V tomto ohledu je třeba zdůraznit (a je to i uvedeno níže), že navrhovaný katalog nemá právní povahu.

- **Obsah a dopad:**

Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů - Vytvoření evropského pilíře sociálních práv

Pokud jde o sdělení, jeho účelem je představit evropský pilíř sociálních práv a vymezit směřování pro jeho provádění. Konečná podoba evropského pilíře sociálních práv vychází z veřejné konzultace, která probíhala během posledního roku.

Sociální pilíř zahrnuje 20 práv rozdělených do tří kategorií: rovné příležitosti a přístup na trh práce, spravedlivé pracovní podmínky a sociální ochrana a začleňování. V kategorii rovné příležitosti a přístup na trh práce jsou zahrnuty např. práva vycházející z ideje formální rovnosti, zejména právo na rovné zacházení či práva vycházející z aktivní podpory zaměstnanosti. Ve druhé kategorii jsou

³ Viz např. Fernandes S., Maslauskaitė K. A SOCIAL DIMENSION FOR THE EMU: WHY AND HOW. Notre Europe. 1 / 16 POLICY PAPER 98. Dostupné z (www): <http://www.notre-europe.eu/media/socialdimensionsforeumfernandesmaslauskaitene-jdissept2013.pdf?pdf=ok>.

⁴ Rozpor v přístupu k sociálním právům lze velmi dobře demonstrovat na stanoviscích majority a disentech v případech nálezů Ústavního soudu – např. sp.zn. Pl. ÚS 1/08 aj.

⁵ Viz např. Kratochvíl J. Sociální práva v Evropské úmluvě na ochranu lidských práv a Mezinárodním paktu o občanských a politických právech. Praha: PFUK, 2010., Boučková P. Rovnost a sociální práva. Praha: Auditorium, 2009 nebo Wintr J. Antoš M. (eds.) Sociální práva. Praha: Leges, 2011.

zakotvena práva související s prací či zaměstnáváním. Jedná se např. o právo na spravedlivou mzdu, informace v zaměstnávání či bezpečné a adaptabilní zaměstnávání apod. Poslední kategorie zahrnuje práva, která vycházejí z ideje materiální spravedlnosti. Jsou jimi např. právo na ochranu ve stáří, v nemoci, ochranu rodičovství apod. Tato práva by měla realizovat ustanovení smluv, které charakterizují EU jako sociálně tržní ekonomiku. V tomto ohledu je, jak zdůrazňuje Komise, podstatné dosažení cíle a nikoliv použité prostředky, tedy jinými slovy, členské státy si mohou zvolit způsob, jak daná práva realizovat.

Podle Komise je nezbytné k řešení všech výzev, kterým čelí dokončení hospodářské a měnové unie, využít celistvého přístupu, včetně realizace sociálních práv. Komise se domnívá, že je ekonomickou nutností zlepšit fungování trhů práce, zajistit přístup ke vzdělávání a existenci účinného systému sociální ochrany. Z tohoto hlediska je evropský sociální pilíř primárně určen pro členské státy eurozóny, nicméně je otevřen všem členským státům.

Pokud jde o právní a politickou povahu pilíře, Komise jej nepokládá za právně závazný a potvrzuje, že hlavní odpovědnost za sociální politiku v tom nejširším slova smyslu mají členské státy, popř. sociální partneři. Není účelem pilíře nastolit zcela novou situaci v oblasti ochrany sociálních práv, podle Komise má pilíř potvrdit a sjednotit již existující práva a zároveň poskytnout těmto právům podporu a zviditelnit je. Právní závaznost mají či budou mít předpisy, do kterých budou tato práva promítnuta. V této souvislosti Komise připomíná, že problémem sociálních práv může být jejich vymahatelnost (v případě, že skutečně mají normativní charakter), a proto se hodlá zaměřit také na zlepšení jejich vymáhání.

Po přijetí sociálního pilíře bude Komise usilovat o faktické naplnění v něm zakotvených práv. V tomto ohledu bude usilovat o aktualizaci a doplnění práva EU podle potřeby, zaměří se na lepší vymáhání práva EU, bude podporovat sociální dialog v EU, bude monitorovat pokrok v rámci evropského semestru pro koordinaci hospodářských politik, vyvodí závěry pro dokončení evropské hospodářské a měnové unie a zaměří finanční podporu na realizaci pilíře. Úroveň realizace sociálních práv hodlá Komise monitorovat prostřednictvím vybraných ukazatelů.

Návrh Interinstitucionálního vyhlášení evropského pilíře sociálních práv

Pokud jde o návrh Interinstitucionálního vyhlášení evropského pilíře sociálních práv, obsahuje pouze katalog sociálních práv, přičemž východiska a důvody pro zavedení katalogu jsou popsány v doprovodném sdělení (popř. v preambuli katalogu).

- **Stanovisko vlády ČR:**

Prioritou vlády ČR bude vyjednat takovou podobu pilíře, aby byl přijatelný pro všechny členské státy EU. Avšak i v případě, že některé členské státy se nebudou chtít zúčastnit, podle názoru vlády ČR by se Česká republika měla do pilíře zapojit, aby se podílela na formulaci pravidel v této oblasti, přispěla ke konvergenci ČR k eurozóně a zabránila fragmentaci vnitřního trhu. Pokud jde o financování opatření vyplývajících z pilíře, ČR nepodporuje vytváření nových rozpočtových nástrojů; podporuje využívání prostředků z Evropského sociálního fondu.⁶

- **Předpokládaný harmonogram projednávání v orgánech EU:**

Za projednání dokumentu v Evropském parlamentu je odpovědný Výbor pro zaměstnanost a sociální záležitosti. Dokument se nachází v přípravné fázi v Evropském parlamentu, prozatím nebyla určena žádná data projednání dokumentu.

⁶ Stanovisko nevychází z rámcové pozice schválené vládou, ale z dokumentu „Východiska pozice České republiky k evropskému pilíři sociálních práv. Tento dokument byl vzat na vědomí Výborem pro EU dne 31. 5. 2017.

- **Projednávání ve výboru pro evropské záležitosti PS PČR:**

Výbor pro evropské záležitosti PS PČR projednal dokument dne 15. 6. 2017 a usnesením č. 403 přijal tyto závěry:

Výbor pro evropské záležitosti

1. **bere na vědomí** sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Vytvoření evropského pilíře sociálních práv, KOM(2017) 250 v konečném znění a Návrh Interinstitucionálního vyhlášení evropského pilíře sociálních práv, KOM(2017) 251 v konečném znění;
2. **vyzývá vládu** k velké obezřetnosti při dalším projednávání dokumentů sociálního pilíře v orgánech EU, jelikož se **domnívá**, že sociální politika by měla nadále zůstat především v pravomoci členských států.